

„Прамень“ і „Новы Прамень“ — часопісы для моладзі, друкаваныя органы Беларускага студэнцкага зямляцтва ў Чэхаславацчыне ў 1926 годзе. Сярод аўтараў выдання — Леапольд Родзевіч і Ўладзімер Жылка.

Прамень. Прамень сонца, думкі, сьвятла, цеплыні. Промні ад арэолу над галавой сьвятых. Промні славы. Промні вачэй каханай... Так было спрадвеку, і нават паэты ня надта адважваліся ўжываць гэтае слова ў адмоўным значэнні. Але гэта зусім не азначае, што *промняў* цемры, зла й нядолі не існавала.

Масьціў шляхі вялікі Ленін,
Шляхі шчасьлівіць мудры Сталін,
Каб з пакаленьня ў пакаленьне
Людзкое з путаў вызваленьне
У *прамяністыя* йшло далі.

Так у 30-я гады пісаў Янка Купала. Гэтыя *прамяністыя* далі сталіся для нашага народу ня толькі *промнямі* крамлёўскіх зорак ці *промнямі* сонца на БССРаўскім гербе, яны сталіся *промнямі* чарнобыльскай радыяцыі.

Прапіска

Алена Ціхановіч

Прапіска — знак і штамп савецкага прыгоннага права, калі толькі дзяржава вырашае, дзе чалавек мае права жыць.

Дзяржаве было выгадна, каб сяляне працавалі ў калгасах за „палачкі“ — і сяляне ня мелі пашпартаў, а значыць, не маглі разьлічваць на *гарадзкую прапіску*. Маглі разьлічваць толькі тыя, хто прыяжджаў у горад па дзяржаўнай патрэбе — зноў жа, на цяжкую ці спэцыфічную працу. Напрыклад, у міліцыю ці ахову турмы вяскоўцаў бралі і бяруць.

Патрэбная *прапіска* надавала чалавеку, лічы, шляхецкую годнасьць — з-за *прапіскі* жаніліся і выходзілі замуж, што надзвычай пашырыла практыку шлюбаў з інтарэсам. Такія шлюбы, праўда, часта канчаліся разводам і перадзелам мэтраў. „Прайдзісьвет!“ ці „Афэрыстка!“ — неслася ўсьлед тым, хто пакідаў няшчасныя гарадзкія сем’і ля разьбітага карыта.

Зрэшты, *прапіска*, як і ўсё ў дзяржаве, прадавалася і куплялася. Аднаслоўныя аб’явы гучалі так: *прапішу*.

Нідзе не *прапісаны* чалавек стаў ізгоем грамадства. Для такіх вынайшлі спэцыяльную мянушку — бомж. У бамжы была простая дарога тым, хто меў хоць пару гадоў *прапіскі* „на нарах“.

Як бамжы, так і *прапіска* перайшлі сёньняшняй Беларусі ў спадчыну: пазбыцца і таго, і другога нялёгка. Толькі моцная эканоміка і цывілізаванае заканадаўства даюць чалавеку магчымасьць выбіраць, якое месца лічыць сваім домам.

Праўда

Сяргей Шуна

Праўда адносная, *праўда* ў кожнага свая, і ў тым, што гэтыя *праўды* могуць адмаўляць адна адну — няма нічога дзіўнага. Абсалютнаю лічыцца ісьціна.

„Праўда вочы коле“ — гэта вельмі трапна. „Праўда перамагае“ — а гэта ўжо вельмі сумнеўна.

Пакрыўджаныя, якія мараць пра тое, каб „людзьмі звацца“, заўсёды пражныя праўды і справядлівасьці. Гэткіх праўдашукальнікаў у нас звычайна лічаць дзівакамі — прагматычны розум уважае, што ўсё роўна ніякай праўды ня знойдзеш, толькі клопату набярэшся на сваю галаву.

Гэтае, здавалася б, нэўтральнае слова ў найноўшай гісторыі непазьбежна набывала сацыяльную афарбоўку. У Беларусі гэта пачалося, мабыць, з „Мужыцкай праўды“ Кастуся Каліноўскага. А ў розных савецкіх анталёгіях „Казкі народаў СССР“ беларуская народная творчасць вельмі часта была прадстаўленая толькі адной казкай — „Ленінская праўда“. Гэткае адметна беларускае праўдашукальніцтва ўжо ня раз заводзіла наш народ у глухія куты гісторыі.

Слова „праўда“, як і даўгі шэраг іншых „гучных“ словаў — народ, памяць, радзіма, мір — было зьняслаўленае таталітарнымі рэжымамі, асабліва геаграфічна нашым — савецкім. Праўдаю звалася тое, што адпавядала патрабаваньням рэжыму, нават самая апошняя мана і хлусьня. Найяскравей гэты факт выяўляўся ў форме й зьмесьце галоўнай бальшавіцкай газэты, якая так і звалася — „Праўда“. Тое, што праўдаў шмат і ўсе яны могуць быць розныя, давалі нам зразумець і назовы шматлікіх іншых, драбнейшых газэтаў — „Камсамольская праўда“, „Піянэрская...“, „Мінская...“, „Гродзенская...“, „Магілёўская...“. Былі „праўды“ і іншамоўныя — літоўская „Tiesa“ і нават орган ФРГэшных камуністаў — „Die Wahrheit“. Аднак людзі ўсё адно ведалі, што ў гэтых „праўдах“ праўды няма.

Квінтэсэнцыю таталітарнага разуменьня праўды трапна ўхапіў Джордж Оруэл. Установа, якая ў ягонаў антыўтопіі займалася фальшаваньнем гісторыі і дэфармацыяй рэальнасьці, называлася *Міністэрствам Праўды*. Шкада, што Оруэл не дажыў да сёньняшняга дня — як бы хацелася прагуляцца зь ім па менскіх праспэктах...

Праўда

Сяржук Сокалаў-Воюш

Праўда адна, але ў кожнага свая праўда.

Праўда паходзіць ад стараславянскага слова „правь“, якое мае безліч значэньняў і вытворных.

У нагах праўды няма — кажуць таму, хто ходзіць у пошуках праўды.

Шукальнікі праўды найчасцей былі першымі кандыдатамі ў турмы, на высылку, на расстрэл.

Па праўдзе кажучы, ня кожны хоча глядзець праўдзе ў вочы, бо праўда вочы коле... Што праўда, то праўда...

У XIX стагодзьдзі наш народ меў адну праўду: „Мужыцкую“. У XX-м стала многа маленькіх праўдаў: „Сельская праўда“ — у Жабінцы, „Дняпроўская...“ — у Дуброўне, „Дзьвінская...“ — у Дрысе, у Нароўлі — „Прыпяцкая...“, у Астраўцы — „Астравецкая...“, у Пінску — „Палеская...“. „Ленінскіх праўдаў“ было дзьве: адна ў Віцебску, другая — у Ельску. Але ўсе гэтыя тутэйшыя праўды мелі за першакрыніцу адзіную — маскоўскую.